

ОСИКОВСКИ МЕСТЕНЪ КОМИТЕТЪ ПО ОТПРАЗНУВАНЕТО НА 1000 ГОДИШНИНАТА
ОТЪ СМЪРТТА И 50 ГОДИШНИНАТА ОТЪ ОСВОБОЖДЕНИЕТО НА БЪЛГАРИЯ-И. ДЕКЕМ-
ВРИ 1927 ГОДИНА.

ИСТОРИЧЕСКО ОПИСАНИЕ НА СЕЛО ОСИКОВО, ВРАЧАНСКО.

67

Недалече отъ гр. Враца въ южнитъ поли на в. Пършевица, Врачански Балканъ, въ една доста красива котловина е разположено старото селище на село Осиково, наброяващо днесъ 23 къщи. Други са заселени въ новите селища въ местноститъ "Гуина", "Лакъ", "Аржица", "Мраморъ" и др. където се са заселили следъ освобождението на България.

Вероятното заселяване на Осиково, споредъ най-старитъ хора жители на родното ни село, както и е казвано отъ тяхнитъ бащи, дяди и прадеди, знайтъ да е имало тукъ заселени семейни къщи. Отъ къде са дошли тукъ е не известно. Въ последствие ~~дошла~~ е дошла една жена съ децата си тукъ, отъ село Аржанци, която е била прокудена отъ турцитъ и обрязувала родъ "Аржанци", който родъ и сега съществува. И така се оформили четирой рода "Аржанци", "Пешуранци" и други два на които имената не се помиятъ. Това заселяване се предполага да е станало въ края на 16 векъ. Имало е старо селище което се казва "Влетно селище" за което има предание, че тукъ са били заселени Латиняни, но въ едно въ едно сражение съ туцитъ първитъ са били избити и всичко опустошено на това селище, въ което днесъ има само останки отъ развалини.

Старото на село Осиково е било обградено съ девствени гори въ които между храмуцитъ имъ е имало много мухи отъ рода на оситъ, затова възможно, това селище да е получило името си отъ ОСИТЪ-Осиково.

Изъ района на село Осиково се намиратъ развалини отъ стары черкви, манастири, гробници и укрепления/табани/, остатки отъ които се намиратъ въ местността "Църквица", "Кирникъ", и "Бабинъ-Плещъ", а отъ укрепленията се намиратъ въ местноститъ: "Градишка-Връхъ" отъ които се наблюдава селото и "Градището" намираще се въ местността "АРЖИЦА". Старото селище имало черква преди освобождението която обслужва религиознитъ нужди и днесъ, направена отъ обкъръ.

Както говорят старитѣ хора е била построена когато кѣшитѣ сѣ биле нарастнали на 10-12. Друго предание има да е направена , тогава когато сѣ обитавали латиняни въ селището "Влатино селище". Споредъ надписитѣ нищо неможе да се останови , затова че при единъ ремонтъ преди 150 години е било всичко залучено . Свещеници сѣ стояли следнитѣ: попъ Стойко отъ село Горно-Озирво, Попъ Иванъ, попъ Стоянъ , попъ Василъ отъ село Дупни-Врѣхъ днесъ попъ Димитри отъ с. Осиково .

Училище е имало при черквата вероятно построено кѣмъ въ началото на 19 в. , а въ послѣдствие е имало училища въ частни кѣщи. Първи учители тукъ въ селото преди освобождението сѣ следнитѣ: учителъ Жуни отъ Софискитѣ села , Лозанъ който не се знае отъ къде е и местенъ учителъ Гьонка П. Ханджийски, попъ Антоновъ отъ гр. Враца, и Димитъръ Марковъ отъ с. Дупни-Врѣхъ. Характерно е че по това време обучаването на ученицитѣ е ставало скрито отъ турската власт, като е наречвано на ученицитѣ съ излизането отъ училището да се прѣскаятъ брѣже въ различни страни за да незабележи турската власт , понеже горили училищата кѣдето узнавали , че има такива. Въ послѣдствие е направено училище следъ, като България е била освободена, направата е въ 1887 год.

Вода за пиене селянитѣ имали , която е доведена въ селото посредствомъ канализация, отъ гдето и днесъ отъ сѣщото место се черпи такава истичаща отъ местността "ГЛАВА". Новозаселващитѣ махали черпятъ вода отъ изворитѣ "Варовитица", "Чучуръ", "Три-Кладенци", "Церо", "Мраморъ" и др.

По време на освобождението селото ни е било въ купъ и е наброявало около 100 кѣщи , отъ които 4 покрити сѣ керемиди, 5 сѣ плочи, около 30 покрити сѣ шинди/дървени дѣски/, като и стениитѣ имѣ сѣ биле направени отъ сѣщото ; останалите сѣ биле покрити сѣ слама , шума и боклукъ. Всички кѣщи сѣ биле направени безъ прозорци и сѣ по две три врати . Следъ освобождението населението се умножавало чувствително и до есега има населени повече отъ 100 кѣщи, въ различни села на Дунавската равнина , напр. въ с. Тлячено , Лютъ, Буковецъ, Пещанъ и др. Емигрирането е вслѣдствие на малкото и неплодородна балканска и кѣмениста почва.

По време на освобождението е имало около 5-6000 дек. земя, като населението се е занимавало сѣ дърводѣлство / езработване на лопати

шеници, вили, държалета и др. Сегашната обработваема площ е чувствително увеличена на около 14-15000 декари, понеже по горитѣ занаятия сѣ изоставени и населението се занимава съ земледѣлие, скотовѣдство и дърварство.

Преди освобождението на пазаръ е ходено въ Цариградъ, където сѣ откарвани отъ търговци добитѣкъ за продажъ; сѣщо ходено е въ градъ Берковица и по после въ градъ Враца.

Преди освобождението е имало революционна организация, въ която сѣ се били записали около 20-30 души; между тѣхъ сѣ били Стоянъ Нодимъ, Павелъ Гацинъ, Пено Васкинъ и др. Тѣ сѣ били организирани отъ Кърню Ценовъ-Касалинъ отъ градъ Вратца. но била усотена въ действията си. За четата на ХРИСТО БОТЕВЪ сѣщо сѣ се били записали хора отъ селото но пакъ усотени, защото Солянъ Заимовъ не възстаналъ въ Вратца. Въ опълченскитѣ дружини не сѣ взимали участие хора отъ селото, но когато се научили, че РУСИТѣ сѣ дошли въ Вратца тѣ се организирали и прогонили намиращитѣ се турци въ селото вѣкъ отъ района му по направление къмъ Софя. Рускитѣ освободителни войски сѣ дошли за пръвъ пътъ въ селото 2-3 дена следъ Димитровденъ 1877 година. Тѣ сѣ били около 30-40 души предимно конни войници/казаки/, дошли отъ къмъ градъ Враца. Не срещнали никаква съпротива и убити не е имало тъй като турцитѣ вече били прогонени; престояли около 12 дена и заминали по направление къмъ Софя. Въ селото не е имало заселени турци, а е имало турска къща/конакъ/ съ чардакъ/, където сѣ спирани/кондисвали/, когато додели въ селото.

До освобождението е стоялъ мѣстейтъ кметъ/князъ/ Цвѣтко Петковъ около 20 години; сѣщо и следъ освобождението е стоялъ малко време, като следъ него кметъ станалъ Горанъ Ивановъ Данколовъ. Характерно презъ онова време е било начина на еласуването за кметъ и пр. съ бобъ, а сметкитѣ се водели на дърво съ резки-работъ/.

За учредителното първо Велико Народное Събрание не е избранъ мѣстентъ човѣкъ, а за Великошо Народное Събрание презъ 1879 година е билъ избранъ Иванъ Стояновъ Рунчовъ. За пръвъ пътъ човѣкъ съ завършено срѣдно образование отъ селото е имало презъ 1907 година, а съ висше образование презъ 1911 година.

Въ Сърбско-Българската война през 1915 година взимали участие хора от селото около 40-50 души, от които е загинал един. През Балканската война 1912-1913 година са взимали участие 206 души войници въ които има загинали 14 души. Въ Великата Общо-Европейска война от селото са взимали участие повече от 290 души, от които са загинали около 41 човека. Построен е паметник на падналите през войните има.

След освобождението от турците населението починало масово да се изселва от Старото селище, като заселвали други части от района му понеже имирали по-добри условия за препитание, понеже заграбвали пустейша тогава земя и я обработвали. Така сега има оформени повече от пет махли от които най-голяма е "Гумна", въ която се намират общинското управление, централното училище и пр. Сега населението на селото брои 1354 души съ 208 къщи според последното преброяване от 1926 година. Разположението на селото като кръгопатен център между ж.п. станция Лакатникъ и Вело Варшецъ и съседните села както и големината на селото даде възможност да се организира въ образователно отношение. Така през 1920 година се откри първа прогимназия при която има и пълноразвито първоначално училище; има такова и квартално, всички две училища съ 9 души учители, от които четирма учители и пет учители обучаващи 217 деца и от двата пола.

Въ селото има основани: кооперация - през 1920 година, занемарена от 4-5 години, Читалище, Подофицерска защита и Родна защита всички основани през 1927 година. Селото има едно общинско управление въ състава на което влиза и село Дупни-Врхъ от 1.VII.1927 година. Също има държавен фелдшерски участък открит през 1920 година. покрай района на селото минава ж.п. линия при ж.п. станция Лакатникъ. По забележителни събития въ селото района му са ставали през 4 месецъ Септември 1923 година. Така комунисти дошли от съседни села заедно съ местни заели общинското управление и го държали 29 два, три дена. След това пристигнали военни сили от към София разпъдили ги, като от комунистите паднали убити 4 души, от които четирма от други места и един от селото.

Инициатори инициатори
(и) Председател на комитета: Димитър Симеонов
(и) Секретар на комитета: Тодор Горанов
(и.и.) Членове на комитета: Васил Галов
Димитър Петров, Виктора Ценов и Димитър
Викторов
ср. организация при С. М. Георгиев
Председател, Симеонов
Секретар: М. Петров